

ДЕГРАДАЦІЯ ҐРУНТІВ ЧИ ВІДНОВЛЕННЯ ЇХ РОДЮЧОСТІ – ЯКИЙ СЦЕНАРІЙ ЧЕКАЄ УКРАЇНУ

9 грудня 2021 р. відбулася II Міжнародна конференція «Національний виклик: деградація ґрунтів чи відновлення їх родючості», ініційована компанією БТУ-ЦЕНТР у партнерстві з ГС «Органічна Україна», МХП, Global 100% Re і MIM. Своїми напрацюваннями поділилися усі ґрунтоохоронні наукові установи, найбільші агропідприємства – Кернел, МХП, Укрлендфармінг, Контінентал Фармерз Груп, представники державних органів та неурядових програм, які пліч-о-пліч турбуються про здоров'я українських ґрунтів. До заходу долучилося понад 300 учасників із різних країн: України, Швейцарії, Німеччини, Естонії, Білорусі, Латвії, Польщі, Молдови, Казахстану, велася активна дискусія у чатах та лунало багато питань до спікерів. БТУ-ЦЕНТР зібрав найцікавіші моменти з конференції.

Зниження родючості ґрунту – це світова проблема. За даними GEF 25% від всієї земної поверхні світу – це деградовані ґрунти. Щорічно планета втрачає 24 млрд т родючої землі, через що страждають 3,2 млрд людей. Якщо цей тренд продовжиться, то до 2050 р. 95% земної поверхні будуть складати деградовані ґрунти.

Українські ґрунти, їх здоров'я також потребують комплексного підходу та уваги з боку держави, агровиробників і наукового співтовариства. За даними ФАО 20% сільськогосподарських земель України зазнали суттєвої деградації, а решта перебувають під загрозою. За останні 130 років українські ґрунти вже втратили близько 30% гумусу, а рівень розораності сягає 53%, і є один з найвищих у світі – 53,9% (Польща – 36,5%, Німеччина – 34,1%, США – 17,5%, Китай – 12%). За даними опитування, проведеного БТУ-ЦЕНТР серед агровиробників з усієї України, 51% господарів уже спостерігають процеси деградації на своїх ґрунтах. За оцінками НААН, економічні збитки від цих процесів становлять близько 40 млрд грн/рік.

«Дуже важливо об'єднуватися і створювати партнерства для вирішення таких глобальних питань як деградація ґрунту. Саме тому 2 роки тому було створено Стратегічний комітет з відродження родючості ґрунтів, який має на меті сформувати свідоме ставлення до ґрунтів як до цінного і незамінного ресурсу, сприяти раціональному використанню властивостей ґрунтів, впроваджувати різні системи обробітку, застосовувати органічні

добрива та препарати у правильній кількості», – зазначив **Владислав Болоховський**, генеральний директор групи компаній БТУ-ЦЕНТР, канд. с.-г. наук, Голова комітету з відродження ґрунтів ГС «Органічна Україна».

Наукові установи вже напрацювали інтелектуальний капітал – є багато адаптованих до умов України рішень щодо відновлення родючості ґрунтів, сталого землекористування та ведення аграрного бізнесу. На думку науковців, зараз завдання номер один – це осучаснити інформацію про ґрунти і перевести її у формат, доступний для кожного. По-друге, це боротьба зі зменшенням вмісту гумусу та стрімке зростання рівня розораності земель, як наслідок – погіршується екологічний стан агроландшафтів. Науковці рекомендують вилучити з обробітку сильно деградовані та малопродуктивні ґрунти, збалансувати співвідношення орних земель та екологостабілізуючих угідь, впровадити науково обґрунтовані сівозміни, вести протиерозійні заходи обробітку ґрунту, сучасні ґрунтозахисні технології та ін. Ці питання потребують не лише впровадження окремими господарствами, а й активного регулювання з боку держави.

«Наразі в нашій країні є декілька інституцій, які володіють великими базами даних про ґрунти. Завдання номер один – це об'єднати ці інформаційні ресурси у національній системі моніторингу нейтрального рівня деградації сільськогосподарських земель в Україні. Адже, якщо ми не будемо знати достеменно про стан ґрунтів на кожній земельній ділянці в кожному господарстві, то не можна буде впроваджувати жодної наукової розробки, жодної сучасної технології таким чином, щоб вона і підвищила родючість, і була економічно ефективною», – зазначив **Микола Мірошниченко**, заступник директора з наукової роботи ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського», почесний голова Українського ґрунтового партнерства.

До конференції приєдналися представники проекту ФАО в Україні, які працюють над розробкою планів щодо інтегрованого управління природними ресурсами для місцевих територіальних громад. **Олександр Журавель**, в. о. координатора проекту, додав, що сівозміна – ключ до успішного агробізнесу. Пан Журавель зазначив важливість системної роботи з рослинними рештками, збереження біорізноманіття ґрунту, зменшення кількості пестицидів і запровадження практик компостування органічних добрив.

Оксана Тонха, декан Агробіологічного факультету НУБіП, д. с.-г. наук, професор, наголошувала на важливості ресурсоощадних технологій – No-Till, Strip-Till, Ridge-Till, Mulch-Till тощо. У той же час професор зауважила, що не всі ґрунти придатні для системи мінімального

обробітку, в Україні їх лише 25,68 га, або 61,6% від загальної площі земель с.-г. призначення. Пані Тонха зробила акцент на необхідності збереження біорізноманіття та заселення корисної мікрофлори в ґрунт. Професор закликала навчати молодь системам біологізації землеробства.

Практичними прикладами відновлення родючості ґрунту у промислових масштабах поділилися провідні агрохолдинги. **Михайло Журба**, заступник керівника науково-дослідного відділу Кернел, розповів як за допомоги регулювання мікробіологічної активності ґрунтів оптимізувати азотне живлення культур зі зменшенням втрат азоту. Пан Журба наголосив на ефективності поєднання мінеральних добрив разом із біопрепаратами, що сприяє вищій урожайності при зменшеній собівартості технології вирощування.

Олександр Деревянченко, начальник відділу агрономічної експертизи Контінентал Фармерз Груп, розповів, що агропідприємство має екологічну стратегію на 10 років. Це дозволяє системно впроваджувати економічний і разом з тим екологічний підходи до ґрунтів. У холдингу застосовують диференційний підхід із живлення до кожного поля та меліоративні заходи з вапнування та водовідведення. Компанія системно працює з моніторингом ущільнення ґрунту та намагається мінімізувати ерозійні процеси шляхом безвідвального обробітку, зменшує кількість проходів по полях. У той же час велику увагу приділяють біологізації ґрунтів – сіють сидерати, користуються компостами, дегістатами, системно працюють з деструкторами стерні (Екостерн), РК-мобілізаторами (Граундфікс), біологічними фунгіцидами (Склероцид).

Андрій Кравчук, фахівець з розвитку інновацій МХП, поділився досвідом використання рідких і твердих форм дигестату з біогазових установок як високоефективного органічного добрива, що легко засвоюються рослинами. Пан Кравчук підкреслив, що склад таких добрив добре збалансований, має оптимальний мікроелементний склад, медико-токсикологічні показники та ін.

ДОВІДКА

Компанія БТУ-ЦЕНТР – український виробник мікробних препаратів для сільського господарства та інших галузей промисловості. БТУ-ЦЕНТР виробляє біологічні препарати для оздоровлення ґрунту, захисту й живлення рослин під ТМ «Жива Земля». Препарати компанії допомагають знизити пестицидне навантаження на ґрунт та рослини, не знижуючи при цьому урожайності культур. Серед партнерів компанії агрохолдинги Kernel, МХП, UkrLandFarming, Епіцентр К, численні середні та малі агропідприємства. БТУ-ЦЕНТР – єдиний український виробник, визнаний міжнародною асоціацією виробників засобів біоконтролю International Biocontrol Manufacturers Association (IBMA, Швейцарія).

Заслужений працівник сільського господарства, канд. с.-г. наук, керівник департаменту розвитку та інновацій у групі компаній Укрлендфармінг **Володимир Фантух** поділився власним підходом відновлення органічної речовини ґрунту – поєднання органічних добрив з обов'язковою практикою керованої деструкції решток у полі (Екостерн) та застосування мікробних препаратів (Граундфікс, Мікофренд, Різалайн, Склероцид, Липосам).

Євген Грицик, заступник директора департаменту контролю за використанням та охороною земель Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, розповів, що наразі розроблено Дорожню карту щодо вдосконалення системи державного контролю за збереженням та підвищенням родючості ґрунтів. Наразі передбачено прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони ґрунтів та відтворення їх родючості». Проект включає ряд заходів, зокрема до січня 2023 року ввести в дію

системи моніторингу стану ґрунтів, гармонізації показників якості ґрунту з ЄС, визначення рівня забруднення та оптимального вмісту поживних речовин, встановлення методів запобігання виснаженню ґрунтів і багато іншого. Також важливим елементом державної політики є імплементація Стратегії сталого розвитку України до 2030 року.

Під час конференції БТУ-ЦЕНТР представив результати опитування, яке проводилося серед агропідприємств зі всієї України.

«Протягом кількох місяців ми проводили масштабне соціологічне опитування сільгоспвиробників. Мета – дізнатися, чи знають наші аграрії про стан земель, на яких вони працюють, у якому вони стані, які проблеми вони мають на полях. Для наших агровиробників – це також можливість бути почутими державними органами, які опікуються ґрунтоохоронними питаннями», – зазначила **комерційний директор БТУ-ЦЕНТР Тетяна Хоменко.**

На питання чи знають наші аграрії що називається процесом втрати ґрунтом родючості 79% опитаних відповіли правильно – деградація.

70% аграріїв приділяють достатньо уваги стану ґрунту в їх господарствах та регулярно роблять аналіз ґрунту, переважно агрохімічний. 30% взагалі не мають достовірних даних про стан ґрунту в їх господарствах. Серед тих, хто регулярно робить аналіз ґрунту, 45% перевіряють лише кількість поживних речовин, ігноруючи показник кількості та співвідношення мікроорганізмів в ґрунті. Лише 2% аграріїв проводить аналіз мікробіоти.

«2% – це надзвичайно мало! Адже ми всі зараз говоримо про покращення біорізноманіття в ґрунті, ми говоримо про нарощення, збереження принаймні його родючості, а дані показники максимально важливі для того, щоб знайти причини і знайти вирішення цієї проблеми», – зауважила пані Хоменко.

Проаналізувавши, чи спостерігають аграрії зменшення родючості в себе на полях за різних технологій вирощування, ми побачили, що 51% вже спостерігає процеси деградації на своїх ґрунтах. Зменшення родючості ґрунту спостерігається по всій території України. За результатами опитування найбільше деградація ґрунту спостерігається аграріями в Харківській, Сумській, Донецькій, Луганській, Чернігівській, Кіровоградській та Миколаївській областях. Близько 50% респондентів спостерігають зменшення родючості ґрунту в Чернівецькій, Закарпатській, Черкаській, Полтавській, Тернопільській, Рівненській, Одеській та Херсонській областях.

36% аграріїв вважають, що сівозміна сприяє оздоровленню ґрунту. 27% опитуваних вважають, що внесення мікробних препаратів сприяє відродженню родючості ґрунту. 26% аграріїв відмітили технологію обробітку.

«Для досягнення впевненого результату, на наш погляд, має бути певний баланс і поєднання ресурсозберігаючих технологій», – прокоментувала пані Хоменко.

За матеріалами: <https://btu-center.com/>

